

Naša Sloga izlazi svaki i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cijelu godinu 2 for. a za kmota i for.; razmierno za pol god. i f. a za kmota 50 novč. Izvan carevine rišo poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nosloga sve pokrvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjone poštarino.

Nepodpisani se dopisi ne upotrebljavaju. Dopisi se ne vraćaju. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se Via S. Francesco N.º 4, piano I.

Godina VI.

U Trstu 16. Novembra 1875.

Broj 22.

Pogled po svietu.

U Trstu 15. studenoga 1875.

U našem carevinskom vieću neima one živabnosti, koja se obično opaža u parlamentih drugih državah. Što je tomu uzrok, to najbolje znađe parlamentarska većina, koja je izišla iz manjine austrijskih narodah. Većina se nemari među sobom preći, a manjina nehaje u taman riečih trošiti. Al ipak u ovo petnaest danah bilo je i tu dosta živa govorkanja. Povodom bijahu Poljaci, koji su dosad kroz svoje školsko vieće upravljali sami svojimi srednjimi školami, buduće je to vieće imalo pravo imenovati dotične školske ravnatelje i učitelje, a sad mu je to pravo oduzeto, te izručeno središnjemu ministarstvu. Poljaci da su se na tu promjenu jako razljutiti, dapače čulo se i to, da misle okrenuti ledja parlamentu, koji na taj način kroji njihovu tobože poljsku samoupravu. U nekoj drugoj sjednici govorilo se o tako zvanih oružnicah iliti žandarmih, koje su htjeli ustavovierci podvrći ministarstva nutarnjih poslova, a državopravna opozicija da ostanu pod ministarstvom domobranstva. Naposljedku viećalo se o trgovačkom ugovoru sa Ingleskom te reklo, da se o tom nemože ništa zaključiti, dokle se nevidi, kako će se udesiti trgovački odnošaji s Ugarskom.

U Ugarskoj je Tisza postao predsjednikom ministarstva. On sad naginje na što ljepše sporazumljenje s Austrijom i u takovih stvarih, za koje nije jednom htio ni čuti, već ako jedno nemisli, a a drugo govori. Hrvatski se sabor opet odgodio.

U Njemačkoj neprestaju progoniti crkve i njezinih poglavicah. Bismark se diosi još jednako u svojem Vrzinu, gdje kao da snuje nešto velika i osobita, akoprem se s druge strane čuje, da mu je počeo rad dodijati, pak da misli odstupiti. Slobodoumne Niemce nebi to ni najmanje razžalilo, jer znaju, da Bismark nije bio nikad prijatelj slobodi; pa i sad ne samo da se najradje družu sa stariimi tlačitelj slobode, nego da se sprema sapeti što uže i njemačke novinare. U Franceskoj viećaju o novom izbornom redu. Tom su prigodom jedni zahtjevali, neka se ustanovi zakon, da je svaki birač dužan glasovati podmoras, al drugi nehtiedoše na to pristati. Po našem mnienju taj bi zakon bio veoma koristan ne samo u Franceskoj, nego gdje se god na svietu na ustavnu vladu. U Ingleskoj nemogu se nikako umiriti, nego još jednako sve vrije radi brđjavog gospodarstva u Turskoj, gdje leže zakopani zauvijek toliki ingleski novci.

Stvari naše braće u Turskoj razvijaju se svaki dan sve to povoljnije po njih i po nas. U ovo petnaest danah stupila je ta stvar u najznamenitiju dohu otkad se tamo prolijeva junačka krv slavenska. Vidivši, da su prošli u taman konsulski dogovori i svi dosadanji napori, da se poboljša stanje ubogih Kršćjanah, Rusija je odrešito izjavila putem svojih službenih novinah, da se ta nezviestnost nesmie više trpiti, nego da će trebati Tursku makar prisiliti, kako ima postupati sa svojimi slavenskim podanicima. Ta izjava je sva Europu baš zatekla. Sad svi nagadjaju, ako Rusija misli onako, kako govori, da imamo u dojdue proljetje gotov rat na iztoku. Dosad se mislilo, da je iztočna stvar sporazumno sa Pruskom i Ruskom Austriji u rukama, pak se tu i tamo napijalo Andrassyjevoj mudrosti, kako mu sve liepo ide za rukom na sve to veću korist i slavu države, kojom upravlja; a sad se evo vidi, da to il nije bila nikad istina, il da su austrijski saveznici uvidili, da da Andrassy nije dorasao tomu težkomu poslu. Slavenci su znali već od prvoga kraja, da Magjar nije od Boga pozvan da izlieči kršćjanske rane u Turskoj, pa tim niti u stanju da povekša korist i slavu Austrije, za koju nas je strah, da Prusija najmanje mari. Glede te ruske izjave jest najvažnije, da i Ingleska uzanju pristaje, pak se nekojim čini, da između jedne i druge postoji u tom poslu tajni ugovor. I Franceska nemože nego odobriti rusko postupanje. Toga radi, ako sva znamenja nelažu, stojimo na pragu takovih događajah, koji će, ako Bog da, biti početkom bolje budućnosti našem narodu. Na koncu nemarimo ni spominjati, da ustanak traje i u Hereevovini i u Bosnoj, jer tako mora i biti, ako se narod želi čemu nadati u dojdue proljetje. Knez Milan je primio skupštinsku adresu, u kojoj se zahtjeva rat s Turskom, pa se sad Srbija na veliko oruža, a skupština se sama odgodila za neko vrijeme.

Tršćansko biskupijsko Sjemenišće.

Pod tim se naslovom čitao članak u listu, što ga na latinškom jeziku izdaje tršćanski duhovni stol. Buduće onaj članak znamenit ne samo za svećenike nego i za puk, ne samo za tršćansku biskupiju nego i za ostalu Istru, priobčujemo ga u nadi, kako je već dirnuo srđee svakoga svećenika u tršćanskoj biskopiji, da će ga tako dirnuti i u ostaloj Istri, ne samo svećenikom nego i svim pravovjernikom. Pogibelj, o kojoj se govori u tom članku, prieti tršćanskoj, prieti još već porečkoj, a morda i krškoj biskopiji. — Evo članka: Skrbnju i nastojanjem pokojnoga blage uspomene biskupa, presvjetloga i prečastnoga gospodina Bartula Legata, due 15. Novembra 1849. otvorilo se u Trstu biskupijsko Sjemenišće za bogoslovce četvrtog ljeta. Dvadeset i šest godina obstojaše to Sjemenišće, a sad radi nepovoljnosti vremena mora da prestane. Početkom tekuće školske godine nema u zadujem ljetu nego dva sama bogoslova, a toliko će ih bit i dojdue godine: u Trstu radi velike draginje veliki su troški, a od kud novci da se troški namire? S toga se tršćansko Sjemenišće mora zatvoriti do boljih vremena.

Žalostna ta okolnost kako da neraztuži i častne svećenike i vas vjerni puk? Strahovita pogibelj prieti našoj biskupiji i cijeloj Istri! Namjestnikah Isukrstovih nestaje, do skora neće biti tko da ovlašten propovjeda sv. Evangjelje; vjera će ohladnuti, bogoljubnost omijačiti, a vremenom će i jedne i druge u mnogih posvema nestati. Da ta nesreća nestigne našu Istru, svećenici božji, kad navješćivate vjernomu puku rieč božju, neprestaje ga opominjati, neka se moli milosrdnomu Bogu, da pošalje žeteljcah u žetvu svoju, težakah u vinograd svoj. Nagovarajte, savjetujte, spoticajte, nutkajte sve one, koj mogu, da šalju svoju djecu u školu i na latinske nauke: ako su siromašni, dobit će pomoći od vlade i od drugih dobročiniteljah. A Vi, koj ste mladji među postavanom bratjom, častni duhovni pastiri i duhovni pomoćnici, naći ćete u svakoj plovianji bistroumnh dječakah pobožnih i dobroćudnih roditeljah, — a Vi, preostaje li Vam nešto časa od duhovnog pastirstva, djelite branu njihovomu bistroumlju, podučavajte ih u čitanju, pisanju, računanju itd. tako da prije nego nastupe jedanaestu godinu svojega života, budu upisani u prvi gimnazijalni razred. Spomenite se, da nije tomu puno vremena, da su tako bogoljubni i dobrotvorni naši svećenici pripravljali mladiće, i dosta njih, za latinske škole. A sada je već nego ikada potrebno, da svi, koliko nas je slugah božjih i svećenikah i svjetovnjakah, složnimi silami, svakim mogućim načinom, prepričimo put tolikim i tako velikim nevoljam, koje nam priete osobito pak sve većemu i većanu pomanjkanju svećenikah. U koliko možemo, dajmo lieku toliku zlu. Ljepše nemožemo Boga ugoditi, Crkvi i puku koristiti. — Častna bratja, koja su dosad pomagala biskupijsko Sjemenišće dobrovoljnimi darovi, i drugi¹⁾, kojim štogod preostaje od svojih dohodakah, vruće se mole, da šalju i unapried po M. Č. Dekanih stolu biskupskomu (kuriji) dobrostive darove. Timi će se pomagat siromašnijim djakom na latinskih školah, dokle se, ako Bog da, neosnuje u našoj biskupiji djetinsko ili malo sjemenišće.²⁾ — Koncem svake školske godine će se proglasiti, tko i koliko je darovao, kojim se je mladićem i koliko komu pomoglo.

¹⁾ Istina, najprije pozivlju se svećenici, da prinose svoje daro za nećee se siromašnih mladiće, nu jer su oni cijeloga naroda naša i budući branitelji svoga ruda, obća korist pozivlje i imućnije svotovnjake, da im pomognu. Ina i u nas dobri ljudi, kojim preostaje nešto od svojih dohodakah; i oni bi rado čim tim pomogli svako sveto i koristno poduzeće, samo da je tko da ih gano, da im razloži stvar, da ih za ovu svetu milostinju pita. A to je prva svećenička dužnost. Svećenice božji! potkraj na njihova vrata, otvorit će ti; moli ih za taj sveti dar, dat će ti ga!

²⁾ Djetinsko ili malo sjemenišće jest odgojilišće, u koje se primaju djetea siromašnijih pametnih roditeljah. Glavnu temu odgojilišću i skrbnikom djeteci postavljen je izvstan svećenik. Djetea imaju u svakom obzirnu svu svoju potrebu. Skupa se svi Bogu mole, skupa uče, skupa pohadaju latinske škole, skupa igraju, skupa jedu, skupa sežu. Pod upravom razborita ravnatelja vlada među njimi mir, sloga i ljubav i potpun red u cijeloj družini. — Ako se promisli na žalost roditeljskog srca, kad im se kući povratu na tielu i na duši pokrvareno djete, koje bijahu zdravo, krepko i pametno poslali u tuđi grad na višje škole; kako da nam se ne razveseli srce kad znamo, da neće proći puno vremena, to će Istra imat svoje djetinsko sjemenišće? U tom će, kako se ufamo, mnogi i mnogi mladići postati izobraženim mužem, dočim bi druguđije ostao neukim pastinom ili kmetom.

Dopisi.

Iz Pazinščine početkom novembra.

Tri su godine prošle, otkad se je biralo zadnji put občinsko (komunalno) zastupstvo; tri su godine prošle, otkad smo dali povjerenje mužem, od kojih smo se ufali, da će nastojati o dobrostanju i napredku našega hrvatskoga puka, a napose da će mu zagovarati i braniti hrvatski jezik i hrvatsku narodnost u svakoj prigodi. Ali ljuto se prevaramo! Većina tih muževah je držala s kmeti, dok su ih kmeti izabrali, a poslije obrnula im ledja. Dobra je to nauka prostomu puku u Istri, da se bude znao čuvat barem u napredak. Nekoja se gospoda naime ulagivaju i slade kmetu dotle, dok ga mogu rabit za svoje nečiste svrhe. Ta eto, svi izvanjski zastupnici obećivali su ljudem manu nebesku, ako budu izabran. Na izliku činili su se protivni Pazincem, samo da si osjeguraju puk. Ali drugače su u sreću mislili, što nam dokazuje njihovo dosadanje vladanje i držanje u zastupstvu. O autonomiji starih občinah, što se obećivalo, ni spomena bilo nije — i neka nije! — o hrvatskom jeziku u pučkih školah ni pisnulo se nije; o popravljaju i gradjenju cestah slabo se radilo; a nekoje občine imaju pokopališća ili cimitera, da ih je sramota vidjeti. A kako sve to? Kako?! Jer se toj gospodi neda snizit do najprešnijih potrebah našega puka; naučeni na gospodsku i talijansku, Bog zna, što oni sve nesnuju, misleć, da jedna te ista odjeća pristoji svim ljudem. Ali tomu nije tako. Dakle?... Kako se čuje, bit će skoro raspisani izbori za novo zastupstvo, gdje će imati svaki prigodu, dati svoj glas drugim mužem, koji ako morebit i znaju manje, ipak će učinit više za naš narod; jer nije dosta znati, nego treba imati i sreća i volje činiti što je dobro.

Talijanom i Šarenjakom pušćaju narodnjaci podpunu slobodu, neka biraju svoje Kovače, Mrake, Costantine, Drndiće, Baxe, Salamone, Kureliće, Biscontine, Defranceschie i Ortise. Timi svojimi vodjama, mislim, bi se imali zadovoljiti, a osobito nebi se smieli gujesti u druga dva razreda, kad se toliko hvale, da su ljudi XIX. vjeka, da ljube slobodu, te vele, da je nepravedno, kad manjina vlada nad većinom. Vapijući, dajte slobodu svim, i oni će pustiti slobodne lahko zavedljive ljude, da biraju po svojem osvjeđenju. Nu ako sloboda kod njih značenuje, tlačiti naš hrvatski u Istri puk, tada neka još bolje promisli i naš kmet, s kim ima opravila; tada neka zna, tko jedno govori a drugo čini da će slabo zanj skrbiti.

Dakle na noge! dojdite svi bez straha birat u III. i u II. razredu. Nežalite potrošiti pol dneva, kad se radi o djela o važnom poslu; kad se radi o vašoj sreći ili nesreći; kad se radi o tomu, da li ćete ostati i nadalje svačije porivališće, ili biti svoji gospodari. Neka nitko nereče: *Ča ču ja, ter će se i brez mene storit sve*, nego neka svaki dojde dat svoj glas za one muže, koji mu budu priporučeni kao prijatelji naroda našega. — Vi koji ste zaduženi šarenjakom, znajte, da ćete ih svejedno morat platiti, birali vi ovako il onako; dapače čim ih prije platite, tim ste prije slobodni. Ako ih nenozete valje platiti, i tako vam teku tusti interesi, za koje im morate ljetos svoje vino davat po 3—4 forinte spud. — A vi, koji im ništa nedugujete, nagovarajte prijatelje i znance, da se nedadu prevariti i smutiti od protivnikah, koji će jih oblitat kako gladni vuci. Stojte čvrsto i tvrdo! Tko se iznevjeri, izdajica jest i nije vriedan zvati se čovjekom, nego za-

služuje, da ga svaki pošten mine. Takov neka zapamti one besjede: „Striela udri iz visine, izdajicu domovine“ a svi ove druge: „Tko sam za sebe nemari, taj tuđjoj podlaže se peti.“ Složno dakle i bez straha, pak će biti dobro, ako Bog da i sreća junacka!

Voda.

Napisao Kersto Franca, realni učitelj.

Voda je dragocjeni dar previšnjega stvoritelja, jer je za svakdanji obstanak ustrojnih bićah (životinjah i bilinah) neobhodno potrebita. U svijuh grana obrta, u trgovini, liečništvu i poljodjelstvu jest voda od prevelike važnosti. Dve trećine zemaljske površine pokriva voda, dočim jedna trećina sačinjava kopno (zemlju.) Vodu nalazimo u prirodi u trojem obliku: kao tekućiu, krutinu (snieg, led) i uzdušninu (vođenu paru). Ona se izpariva u svako godišnje doba: u ljeta najviše poradi velike vrućine a u zimi najmanje radi studeni. Vodina se para diže u malenih puljih u zrak. Kad je uzduh dovoljno parami zasitjen (napunjen), pretvora se ove sgušćenjem i promjencuom toplote u kapljice, koje uslied svoje težine kao kiša na zemlju padaju. Voda dakle polazi od kiše, koja, kako naš narod kaže, s neba pada. Zemlja upija kišnicu, raztopljeni snieg i led. Iz toga sledi, da u zemlji ima mnogo vode, koja si traži prokročiti put do svietlosti. Ona dakle na sgodnom mjestu prodre koru zemaljsku, te kao vrelo. izvor ili vratak iz zemlje izlazi. Iz vriela ti postane potičić, iz potoka rieka, a iz rieke velika rieka. Sve se ove vode izlivaju napokon u more. Ako se kiša smrzne, kao što to obično biva u sjevernih i visoko ležećih zemljah svieta, onda ti zemaljsku koru zamjeni vjekoviti led i snieg. Na taj način se tvore tako zvani ledenjaci ¹⁾ u švajcarskih, tirolskih, austrijskih alpah ²⁾ itd.

„Zdrava voda dobro zdravje“, kaže neki vrii zagrebački liečnik u svojoj izvrsnoj razpravi o zagrebačkom vodovodu. Ona je najzdravije piće za čovjeka i životinja, ako je bistra, dosta hladna i u obće bez okusa (žmaha). Ovimi se svojstvi odlikuje u najvećoj mjeri *gorska voda*, jer se u nju nemogu izlijevati smrad i nečist životinjskih i biljevnih tvari.

Liečnici su dokazali mnogogodišnjim opaženjem zdravstvenosti pučanstva povećih gradovah, da ovo najmanje ondje umire, gdje ima zdrave vode; i obratno gine mnogo stanovništva u onih predielih, koji se odlikuju nezdravom i nečistom vodom.

Bez vode nema obrta. Silni strojevi i parostroji u tvornicah pokoravaju se vodenoj pari, koja ih danju i noćju neprekinuto u radnji uzdržuje. Za kuću i dom voda je pravi dobrotvor; ona drži kuću, družinu i u obće celo gospodarstvo u najvećoj čistoći, a čistoća je pol zdravlja.

Bez vode nema trgovine. Brodonosne rieke prenašaju robom natovarene brodove (ladje) iz jednoga grada (varoši) u drugi, iz jedne zemlje u drugu, te ovako izmjenjuju međusobno svoje proizvode. I silno more nosi velike brodove u sve krajeve svieta, ono ti upoznae i u neprestranom trgovačkom obćenju drži narode staroga i novoga svieta. ³⁾ Na taj način naučili smo poznavati

¹⁾ Ledenjaci su gore ledom i sniegom pokrite.

²⁾ Alpe su najviše gore u Europi.

³⁾ Europu, Aziju i Afriku zovemo starim svietom, dočim Americu i Australiju zovemo novim svietom.

PODLISTAK.

Pripovjedka o kaplji vode.

Polhrvatio Alfred Orešković.

I.

U krilu velika široka mora skakutaše na sunčanu sjaju tisuć i tisuć malenih kapljah, kano djeca na krilu svoje majke, te se dadijaše od vjetra ljuljati amo i tamo. Jedna sestrice mnogobrojne obitelji kapljah bijaše osobito vragolasta, te htijaše uvijek da najviše skoči, nu uvijek bi pala poput svojih ostalih sestarah na krilo svoje majke. Kadkada bi se objesila za peraje dupinove, dala se od njega nekoliko nositi, te skakala s njim u vis; ali više od ribe nemogaše skočiti, te čim bi ova pala i zaronila, moraše i ona za njom. Kano da je za nit privezana, uvijek ju vuklo na površje vode.

Kad je pako gledala na vedro modro nebo, koje se širilo kano drugo veliko more visoko nad morem, tad ju obuze veselje za putovanjem i silna želja, uzdignuti se u vis do oblaka, s ovimi ploviti po modrom zračnom moru te razgledati odz gore zemlju. Tad umoli malena kaplja sunce, da ju ipak jednom k sebi povuče te na velik put oko zemlje sa sobom povede. Velikomu

sunecu dopade se srčanost malenkovice te joj usliši molbu. Odmah pošalje nekoliko svojih zrakah i za tren oka dopriče sve do mora, da povedu sa sobom u vis malenu kaplja. Da joj pako nebi uzmanjkalo putnih drugaricah, povedoše sunčane zrake još četuh drugih kapljah sa sobom, ali od ove nevidje naša putnica nikakove, jer je već sva putna družba bila pretvorena od sunca u nevidnu paru. Najbržim letom približavahu se sve kaplje suncu; one se uzdizahu sve više i više, dok jim se nije zavrtilo. Kad su se prilično visoko uzdignule dođoše do zračne struje — jer i gore imade strujah kano god i na zemlji, samo što u njih neima vode, već zraka. One poletije u tu struju te se dadoše od nje daleko preko mora k zemlji nositi.

Buduć izvježbane plivačice nisu mnogo vremena trebale; za sat provališe sto miljah. Kako li bijahu vesele, kad mogoše tako brzo ploviti oceanom zraka, pače brže, nego što mogu plivati ribe i lećeti ptice.

Pa kako se u čudu nadjoše, kad daleko dolje uočije sasvim nov sviet! Ovdje je seljak orao njivu sa svojim plugom volovah, a ondje doleti jahač na žestoku konju; ovdje se uzdignu orao do nevidive obitelji kapljah, kano da jih hoće da pozdravi, te se onda odmah dolje spusti poput striele, a ondje skakutahu i pjevahu razne ptice u listnatih šumah. Kano god što sunce sve gleda, što se na zemlji događa, isto tako dobiše i kaplje bistrice oči te gledahu također. Sve jim bijaše novo, pak kad su sakrivene ležale

proizvođa ove ili one zemlje; naučili smo nadalje poznavati navade i običajih raznih naroda, o kojih prije 400 godina gotovo ništa nismo znali. Sve nam je darovala voda i opet voda!

Bez vode nema poljodjelstva, kruha ni životla. Ona je vrlo važna i potrebna hrana bilja. Ova važnost vode vidi se već iz njezine velike množine u bilju; jer n. p. u 100 funtih krumpira ima do 70 funt. vode. Veći dio vode ulazi korenjem u bilje; nu buduć naš zrak je pun vodene pare, zato ulazi mnogo vode u obliku pare kroz puči lišća u bilje. Iz toga slijedi, da bilje u prevelikoj suši gine, a umjetnim zalievanjem sve bujnije raste. U prevelikoj vlazi bilje gine, jer ne živi samo o vodi. I u drugom obziru važna je voda za bilje. Ona mu naime dovoli takovu hranu koju inače nebi mogla ući u bilje kroz njezine supljunice. To su ti ručne čestice (pepelik, kromik, sumpor itd.), koje voda znade stopiti i u bilje privesti. U luđenom obziru voda je slučaj vodika sa kisikom. Voda može biti slana i sladka. Morsku vodu nazivamo slanom, jer imade slan ukus. U 100 funtih ovakove vode ima do 2½ funte jestive soli. Kišnicu i studenicu zovemo sladkimi vodama, jer se neodlikuju tolikom množinom jestive soli. Od ovih su opet najzdravije one vode, koje se odlikuju čistoćom i nekom množinom ugljične kiseline. Voda, u kojoj neima nikakvih soli, nevalja za pilo; vode pako, u kojoj ima liekovitih soli (sumpora, joda itd.), nazivamo vodama rudnicami. Takova su na glasu rudna vriela u Hrvatskoj: varždinske i krapinske sumporne toplice, a u Slavoniji jodove toplice u mjestu Lipiku. Toliko u kratko o važnosti i potrebi vode za ljudski rod,

(Pučki Prijatelj.)

Imenik družtvenikah

BRATOVŠČINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Josip Lazarić pom. kap. u god. prinos f. 1, Albert Schneditz pom. kap. u god. prinos f. 1, Franjo Valčić pom. kap. u god. prinos f. 1, svi u Mošćenicah. Anastaz Jelčić c. k. šumarski pristav u god. prinos f. 1, Karlo Lušić obć. činovnik u god. prinos 30 nvč., oba u Kastvu. Ivan Tomašić učenik u Opatiji u god. prinos 40 nvč. N. N. na Voloskom u god. prinos f. 1. Matej Zimmermann župnik u god. prinos f. 5, Ivan Gabričić duhovni pomoćnik u god. prinos f. 5, Franjo Gojtan duhovni pomoćnik u god. prinos f. 5, svi u Gračišću. Mate Mogorović župnik u Kašćerzi u kap. f. 5, Bernard Zupanić župnik u Gerdoselu u god. prinos f. 1. Ljudevit Tomičić c. k. sudac u Krku f. 5, Miho Mužina dub. pom. f. 1 u kau. a 1 u god. prinos. Osip Peteh pok. Ivana u god. prinos 30 nvč. Frane Erman ppk. Jakova u god. prinos 30 nvč. Miho Miličić Peladnjak u god. prinos 30 nvč. Antun Ivinić u god. prinos 30 nvč. Matej Bandić Kršanac pok. Marina u god. prinos 30 nvč. Madrušan Jakov pok. Vičeta u god. prinos 30 nvč.

Neukû Nauka.

Čim treba krmad (prasec) hraniti, da dobijemo tečno meso. Naši će gospodari sada hraniti krmad. Svako bi rado dobiti i masti i tečnoga mesa. Zato treba i podavati takove hrane, od koje meso tečnosti dobiva; nije bo sve jedno, hranimo li graham,

u krilu svoje majke — moru, nikad nebi ni sanjale o kakovu građu, konju ili njivi. U onom velikom šudu i veselju niti neopaziše, da je na nebu sunce sve to dublje padalo. Na istom mjestu, gdje je počelo putovati (sunce), spusti se u more. Sad se nepričini više našoj kaplji, koja je bila početkom najvragolastija, tako liepo u visokih zračnih slojevih, jer je ovdje svakim časom bivalo sve to hladnije i tamnije. Siromašna kaplja potraži si zaklonište, nu na tih pustnih zračnih poljanah nemogaše nikakova naći. S toga zaključí, radje na zemlji prenoćiti, koja joj se je tako prijazno sa svojimi njivami, drvljem i cviećem osmiehivala. Što smisli to učini. Tiho i nevidivo padaše ona dolje. Čim je dublje padala tim težom postajala; ona očuti, kako se je iz nevidive pare pretvorila u vidivu vodenu kaplju; padajuć sve brže i brže, pade napokon na ružin grm.

Polurazevali pupolj otvori joj gostoljubivo vrata te jaterno šmignu kaplja unutra, jer joj je u zelenoj kućici bio pripravljen mirisan krevet (postelja) za počinak. Kad je zora pucala, a iztočno se nebo rudjelo, bijaše i kaplja već budna te vesela i začudjena spazi, kako je sproveda noć na njezih ružičnih listićih, koji sjahu poput zraka jutarnjega sunca.

Vesela i dobre volje izidje iz svog mirisnog kreveta te sjede na okrajak ružina lista. Tuj izčekivaše ona jarko sunce, pa kad se je ovo veleliepo i dostojanstveno poput kralja na nebu uzpelo, prijazno mu zaželi „dobro jutro.“ Sunce se radovaše malenoj bistroj

krumpirom ili kuruzom. U Englezkoj su pravili pokuse i pronašli su: 1. Da je najbolje, najukusnije i najteže meso od krmadi, kada se mliekom hrani. Za mliekom dolazi raž, kuruz, ječam, zob i grah. 2. Krumpirom hranjeni krmci daju balavo neukusno meso. Ono malo hranivih i tečnih čestica još se i kuhanjem gubi. 3. Posijami hranjena krmad daje žuto, hrdjavo, neukusno meso. 4. Uljenimi kolači hranjeba daje balavo, mastno i neukusno meso. 5. Bobom, graham i inim sočivom hranjene svinje daju tvrdo meso. 6. Žirom (želudom) hranjene daju labko, tvrdo i nezdravo meso. Kruhoh hranjena krmad dala bi dobro, tečno meso, ali bi bilo preskupo.

Liek za rane. Rodoljub Ivan Dragičević iz Stivana priobćuje „Narodnomu Listu“ slijedeće: U ovo doba kad naša braća ljute udaree zadobivaju od turskog jatagana, smatram si za dužnost izniti obćinstvu na znanje osobiti i jednostavni liek za rane, što sam kroz sto prigodah vidio upotrebljavati po našem narodu s najboljim uspjehom. Ovaj liek svak može sgotoviti kod svoje kuće, u planini i na polju, malim troškom. Evo načina:

Uzmi jedno dvaestak, triestak, postavskih porubah (platnenih komadah), umoči ih u raskrabljeni (raztopljeni) sumpor, razvisi ih na jednoj šibi, pa ih sažgi, polivajuć ih pomalo uljem od masline. To ulje neka ti se ciedi u jednu čistu posudu, i spremi ga pak, jer je to liek gotov: zove se u narodu crveno ulje. Kad te po nesreći rana stigne, umoči u ono ulje malo pamuka (bumbaka) i privijaj ga na ranu. U deset danah si ozdravio, a rana neće ti se nikako ozlediti, budeš li se navlastito čuvao vina il drugog žestokog piva.

Kako može gospodarica odgojiti ranoga povrtja. Svaka se gospodarica brine, kako bi čim prije u vrtlu ubrala štogod za juhu ili za prismok. Evo im u kratko naputka, kako će čim prije dobiti ranoga povrtja.

Neka naprave lonce bez dna, ali tako, da budu odozgor uží a odozdo šiiri. Mjesto dna neka podlože daščicu ili što drugo. U takove lonce neka usade sjeme, i drže ih u sobi. Čim biljke ponarastu i nije se bojati mraza, neka pazljivo spuste zemlju s biljkami širjim krajem u priredjenu brazdu odstraniv spodnje dno. Biljka ni neočuti promjene i raste brzo dalje.

Kako je voće urodilo u srednjoj Europi. Družtvo pomologa u Njemakoj, Austriji, Ugarsko, Elzasu i Švajcarskoj izvještaju, kako je po prilici gdje voće urodilo. Vrlo dobrim prirodnom jabukah mogu se pohvaliti ove zemlje: Anhaltska, Bavarska, Bremen, Hessen, Oedemburg, Slezka, Dolnja Austrija, Česka i Morača. Dobar prirod bilježi se u 54 ina okolice: sredni prirod u 64, u 10 okolical bude vrlo malen a u 30 okolical uprav nikakov. Po tom će jabuke biti prilično plaćane. Nadati se je dovoza jabukah iz Kalifornije. Uzrok, zašto su slabo jabuke obrodile, je suša u vrijeme cvatnje, velika množina gusjenicah da i tuča. Krušakah bude više nego jabukah, i to, kako iz izvješćah gori rećenih se vidi vrlo dobar prirod će biti u 40, dobar u 60, srednji 50 a u 8 okolical slab. Šljive su prilično dobro obrodile; došla su izvješća s 150 okolical a sve se dobrim prirodom hvale. Toga radi se svjetuje šljive gojiti, da se odveć neiztroše.

kaplji, te ogleda svoje lice na njoj, daj je sjala ljepše od alema draga kamena. „Uzmi me opet k sebi te da, da opet s tobom putujem daleko nad zemljom“, tako zazivaše malena kaplja jutarnje sunce, koje joj opet usliši molbu. Njegove ju zrake brzo povukoše k nebu, te veselo lebdijaše ona opet nad gradovi i zemljami, nad gorom i dolom. No kad je dan postajao vraćim i sparnijim, ostaviše mladu objestnicu sile; ona hćede stati i odpoćinuti. Nu na njezinu putu nebijaše nikakove travke, necvatijaše nikakova ruža, nebijaše nikakove sjene za umorna putnika. Od umora je možda i plakala te u svojoj nevolji doviknu dobromu suncu: „Pusti me opet dolje na zemlju, ili k momu roditelju — moru!“ Pošto je to rekla, začu tisuć i tisuć glasićah nad i oko sebe, koji su isto dovikivali te svoje molbe slagali s njezinom; bijahu bo to njezine sestrice, koje su plovile nevidivo uza nju te vjerno slijedile malenu naljetu. Tad se smilova žarko sunce te pošalje hladan vjetrić, koji je sve malene kaplje saćerao u siv oblak, koji postade tim veći, čim se više kapljah sastalo. U gustoj magli nemogahu se sestrice s početka ni poznati; one se turahu i stiskahu te neznadijahu, što jim se je dogodilo, dok nevide, da su se na jednom pretvorile u vidive, okrugle, vodene kaplje, za ruku se uhvatile te brzo k zemlji lećele. Ala ti je šumilo i pljuskalo, kad je mala vojska došla na zemlju! Ljudi pako govorahu: Pada kiša.

**
Gdje je kokoš jaje sakrila doznati ćeš, ako joj dan prije nego li drugo ima snesti stražnji dio tiela solju čitljivo namažeš; odmah će bježati na ono mjesto, kamo je jaja zanašala.

**
Led kao uztuk pamravom. Pamravi (emoroidi) nedaju mnogoj čeljadi mira, uzrokujuć im oštre i teške boli. Proti ovoj nemoći priporučuju (zabacujuć svaku drugu stvar) led, koji se stavi u jednu vrećinu, te se tako metne na otoč. Ako se to učini nekoliko puta kroz tri četiri dana, nemoć jenja, a čeljade ostane zdravo.

**
Kak da utamaniš uš (šence) na kupusu. Kupusne uši unište nam više put' kupus (zelje). To su ti ga crvići sitni, boje crne našarano crljeni. Stoji truda da ih idješ drvcom jednu po jednu skidati, a opet nebi ih ni utamano, te bi tako uzalud trud bio; nego uzmi vode, pa u nju izreži crnoga mila (sapuna), i tizim polij te živinice i njihova gnojzda, pak ćeš vidjeti, kako će ih kroz kratko vrijeme nestati.

Književne vesti.

„Hrvatska Stilistika.“ Djelo sastavio gosp. Janko Tomić, učitelj u Karlovcu.

„Savjeta hiljadu, neobhodno potrebnih svakomu građaninu i seljaku“ zove se knjiga, koje prvi svezak od tri štampana arka izdada A. Fanto vlasnik u Sisku uz cieniu od 25 novč., obećajuć, da će svaki drugi mjesec slijediti još do pat takovih zvezakah uz istu cieniu. — Savjeti poredani su tako, da dolazi najprije *domaći liekar za ljude*, drugo *domaći liekar za životinje*, treće *kućanstvo*, četvrto *vinogradarstvo*, napokon *voćarstvo*. Uvjeravamo naše štov. čitatelji, da su u prvom svezku priobčeni savjeti vrlo pomno sakupljeni, te će svatko, bio seljak, građanin ili gospodin, u slučaju sile ili potrebe tu naći kratak, koristan i jednostavan liek i pomoć, te s toga ovaj rodoljubni poduhvat što toplije preporučamo. — Sadržajem predbrojnikah daje izdavatelj na svaki deseti komad jedan za trud.

Različite vesti.

* Tršćanska občinska kasa imala je pr. godine 1874. svenkupna dohodka 3 milijune 389,285.87¹/₂, a svenkupna troška 3 milijune 732,218.59¹/₂. U tršćanskoj se dakle občini te godine potrošilo više nego li primilo for. 342,932.72.

* Voda za željeznicu u Istri. Kako može bit svi naši selški čitatelji još neznaju, kola na željeznici vrti vodena para. Na somovozu, za koji su napreženi vlakovi, ima silni kotao, a uz kotao peč. Kad se voda u kotlu razkipi, pretvori se u paru, para svojom strahovitom jakostju zavrti osove, a osovi krenu makinom i kolima. Tko je vidio, kako para podiguje pokrov na loncu, kad voda vrije, vidio je koliko mu treba, da razumije svu tu stvar. Tu se voda u kotlu silno izparuje iliti povira, zato se mora svako malo donalievati. U tu su svrhu na nekih željezničkih postajah izkopani ili navedeni navlašni bunari. Na istranskoj željezničkoj pruži bit će postaje za vodu u Divači, kamo će se napeljati iz Ležeča pod sv. Petrom; a Rakitoviću, gdje ima zdenac žive vode; u Roču, Cerovlju i Kanfanaru stvorit će se veliki bunari (sterne), prostrani 10,000 do 15,000 met. kub. U Vodnjanu bit će namještena velika sisaljka iliti pumpa, koja će vući vodu iz Pule ili Kanfanara; u Rovinju i Puli služiti će željenici za taj posao veliki naravski zdenci, što se tamo nalaze.

* Kamo nesmiemo blago, krmu, stelju, odpremati? „Pučki Prijatelj“ donša: „Naša (hrvat.) visoka zemaljska vlada izdala je naredbu u pogledu prometa s rogatim blagom i njegovimi surovinami. Usljed te naredbe je Ugarska na cijeloj medji za obrte i trgovinu naprama našoj zemlji posve zatvorena te se u nju nepropuša ni

rogato blago, ni surovine od istoga ni krma ni stelja. Zabranjen je uvoz poradi toga, što je u našu domovinu došlo na nekih mjestih bosanskoga blaga.

Niti u susjednu Stajersku nesmiemo blago ni stelju peljati, vas samo uz posebnu dozvolu od tamošnjega namjestništva za svaki transport. Tko takovu dozvolu ima, mora još pokazati na ulazku u zemlju (medji) zdravstvenu svjedočbu. Ulazak je dozvoljen samo željeznicom i to na Brežee.

U Primorje kao Trst, Goricu, Kopar itd. mogu blago i surovine iz ciele civilne Hrvatske i Slavonije bez posebnih uvoznih dozvolah ali moraju biti providjene zdravstvenimi svjedočbami nu nesmiju unići nego samo željeznicom ili parobrodom i to na ulazišta u Trstu, Gorici, Pali, Rovinju, Poreču, Piranu, Kopru (Capo d'Istria), u malom Lošinju i Volovskom.

Tko u Kranjsku hoće blago tjerati, mora tražiti posebnu dozvolu od ljubljanske zemaljske vlade i pri ruci imati zdravstvenu svjedočbu.

Iz Krajine može k nama svaki blago, krmu, stelju odpremati samo nu treba zdravstvene svjedočbe i za marhu marvinske putnice. Samo iz Novogradiškoga kotara nesmije ništa prelaziti.

Ovu naredbu treba si pamtit i točno ju obdržavati; tko ju prekrši, propao mu transport t. j. sve što god je kanio prepeljati.

* U bogoslovnih školah u Gorici ima ove godine iz svih 4 biskupijah jedva 46 djakah, a med timi 4 izvanjskih slušateljah.

* Broj oboružanih ustašah u Bosni iznosi do 3,000 junakah, u Hercegovini pako 8,050, med kojimi 6,000 Hercegovacah, 1,000 Crnogoracah, 1,000 Dalmatinacah i 50 Talijanah.

* U ustalih turskih pokrajinalh vlada neizmjerana bieda i nevolja medju kršćanskim pućanstvom. Dokaz je tomu i poziv, što ga je upravio iz Dubrovnika na ruske listove član medjunarodnoga odbora za bjegunce iz Bosne i Hercegovine, Božidarović. „Za Boga — veli u tom pozivu — pomozite čim brže. Svaki dan gledamo stotine, da tisuće abogih ljudi, koji skoro od glada umiru. Ovdje se ne radi samo o pomoći, već o spasu. Vrativ se iz Metkovića vidio sam kod Slana stotine obitelji gdje leže po pustih, golih pećinah, puna tri tjedna bez tople hrane, pila i krova. Pomozite nesretnikom! Pišite, pozovite se na dobro srce ruskoga naroda. Zar se je ohladila u srcu Rusah ljubav prama slavenskomu narodu? To nije moguće! Pomozite dakle golim i gladnim nesretnikom, pomozite onim, koji nemaju ni imetka, ni domovine, nego u užasnom svojem položaju izčekuju pomoć osobito od Rusije.“

* G. Franjo Krežma, mladić od 13. god. rodom iz Osjeka (u Slavoniji), koji je učio glashbene (muzikalne) nauke najprije u Zagrebu a po tom u bečkom glasbenom zavodu, gdje dobi svjedočbu izučena umjetnika na guslah iliti violinu, držao je prošlih danah ovdje u Trstu sa svojom sestrom Anicom dvie predstave. U tih je predstavah mladić igrao razne najteže muzikalne komade takovom lahkoćom, vještinom i izvrsnostju, da su mu se svi ovdješnji najveći muzikalni vještaci čudom začudili, jednim glasom ispovjedajući, da je on dostigao nedosežljivu savršenost.

Broj tamničarah osuđenih godine 1873. u Austriji, Belgiju, Danskoj, Francuskoj, Ingleskoj, Talijanskoj, Nizozemskoj, Pruskoj, Saksonske, Svedskoj i u jednom dielu Švajcerske iznosio je 826,255 mužkih i 162,515 ženskih. Vrh toga, bijaše iste godine zatvorenih u tako zvanih kaznenih kućah 38,963 djeteta. Najveći broj ovih kaznenikah 398,643 spada na Italiju, po tom 242,943 na Francusku, 211,617 na Inglesku itd. Za uzdržavanje svih tih nesrećnikah potrošilo se je rečene godine 42 milijuna 857,371 for., a od njihove se radnje dobilo 17 milijunah 434,514 for. — U gorinavedenom broju nezadrži se broj tamničarah, koji su u Ruskoj, Magjarskoj, Turskoj, Španjskoj, Portugalskoj, Olandskoj, Grčkoj i u Njemačkih Državah, — pak si svatko lahko može pomisliti, koliko tisućah milijunah košta Evropu sva njezina strašna tamničarska vojska!

☞ Molimo sve one naše predbrojnike, koji nam predplate na naš List jošte nisu poslali, da to što prije bez iznimka učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Oktobra 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carški dukati (cokini)	—	5.30	5.32	5.32	5.33	5.35	—	5.35	5.33	5.33	5.35	5.35	5.35	—	—	—
Napoleon	—	9.05	9.07	9.08	9.09	9.11	—	9.10 ¹ / ₂	9.09	9.10 ¹ / ₂	9.13 ¹ / ₂	9.14	9.14	—	—	—
Liro Inglesko	—	11.35	—	11.40	11.42	11.42	—	11.42	11.41	11.42	11.44	11.47	11.46	—	—	—
Srebro prid (aggio)	—	101.—	104.15	104.35	105.25	105.35	—	105.50	105.35	105.35	105.35	105.60	105.60	—	—	—